

Thema 3 Onderwaternatuur

HIER DOEN WE HET VOOR!

In grote lijnen is het bestaande beheer en beleid van de Waddenzee gericht op zichtbare en door de mens hooggewaardeerde natuurwaarden: die van droogvallende platen en soorten als vogels, zeehonden, schelpdieren en zeegras. Een rijke Waddenzee is meer dan dat, is completer. Voor wat we zien hebben we goed beleid, zoals onder Natura 2000 aangewezen doelsoorten. Voor wat we niet zien, de sublitorale natuur die onder water zit en blijft, hebben we een inhaalslag te doen. Het vormt een belangrijk deel van het fundament van het ecosysteem. Meer weten en begrijpen van de onderwaternatuur en de interactie met het fysiek (abiotische) deel van het ecosysteem is belangrijk. Meer grip krijgen op het handelingsperspectief voor beleid en beheer staat daarbij voorop, ook in trilateraal verband.

Om dit doel te bereiken hebben we in 2019 gewerkt aan:

Verbinden en borgen van kennisontwikkeling onderwaternatuur

Project in het kort

Om de nodige kennis te ontwikkelen zetten natuurorganisaties, kennisinstellingen en waterschappen een aantal doelgerichte onderzoeksprogramma's op, zoals 'Waddenmozaiek', 'Swimways' en 'Ruim Baan voor Vissen II'. We geven invulling aan onze verbindende rol op het gebied van kennisontwikkeling door, waar nodig, het ondersteunen van de uitvoering en de vertaling van de resultaten naar beleid, ontwikkeling en beheer. We werken daarbij nauw samen met de Waddenacademie. Ook jagen we een majeure transitie aan naar een Waddenkennis-infrastructuur die de internationale topositie van de Waddenkennis benut. Deze is van betekenis voor de economie van Noord-Nederland. Daarnaast gaat het om het aanjagen van veldexperimenten ('leren door doen') door beheerders en gebruikers (met name visserij).

Dit hebben we gedaan

PRW is actief in het kennisnetwerk aanwezig om te leren en te verbinden. We zijn gestart met het inventariseren en analyseren van de kennisvragen uit de voor het Waddengebied relevante kennisagenda's. Samen met de Waddenacademie zijn de vragen duidelijker verwoord. De meest urgente kennisvragen zijn als opdracht uitgezet bij kennisinstellingen. Er is een eerste analyse gemaakt van de kansen voor een Waddenkennisinfrastructuur. Dit pakken we in 2020 verder op. Samen met Waddenacademie, De Nieuwe Afsluitdijk en het Waddenfonds organiseerden we het symposium Nederland Verbrakt. Wetenschappelijke experts gaven inzicht in de natuurlijke en maatschappelijke gevolgen van zeespiegelstijging, zoutwaterkwel en extreme neerslag. Vijf concrete Nederlandse casussen werden toegelicht. In kleinere groepen werd gediscussieerd over de lokale mogelijkheden en beperkingen voor mens en natuur.

Dit hebben we in 2019 bereikt

De samenwerking met de Waddenacademie is versterkt. We hebben samen majeure kennisvragen uitgezet. En ook eerste stappen gezet naar een Waddenkennisinfrastructuur, onder andere door het uitzetten van kennisopdrachten om samenwerking tussen kennisinstellingen te bevorderen.

"WAT FIJN DAT DE ONTWIKKELINGEN IN HET HARINGVLIET EN DE GREVELINGEN OP DIT SYMPOSIUM AANDACHT KRIGEN. ER IS ZO VEEL GEMEENSCHAPPELIJKS. ER IS ZO VEEL VAN ELKAAR TE LEREN. OOK ALS DE PROJECTEN 'UIT FASE' ZIJN."

– Christine Lammerts, Staatsbosbeheer & Life IP Deltanatuur Grevelingen tijdens symposium Nederland verbrakt

Ontwikkelen trilaterale afspraken swimway en onderwaternatuur

Project in het kort

Ook op trilateraal gebied is nog weinig aandacht voor de onderwaternatuur. Wat betreft de vissen is de trilaterale Swimway Vision Wadden Sea vastgesteld en opgenomen in de Verklaring van Leeuwarden in 2018. En is onder voorzitterschap van Duitsland een start gemaakt met een gestructureerde aanpak op het gebied van onderzoek, monitoring, beleid, beheer en stakeholdermanagement. De afspraken worden nu omgezet naar een actieprogramma. De betrokken landen gaan de verantwoordelijkheid voor het uitvoeren van onderdelen van dit programma overnemen. Aan PRW is gevraagd om nu als een next step ook voor de onderwaternatuur als geheel toe te werken naar trilaterale afspraken voor onderzoek, monitoring, beleid, beheer en voorlichting. Zodat er tijdens de volgende trilaterale Ministersconferentie in 2022 besluiten genomen kunnen worden over de onderwaternatuur in brede zin.

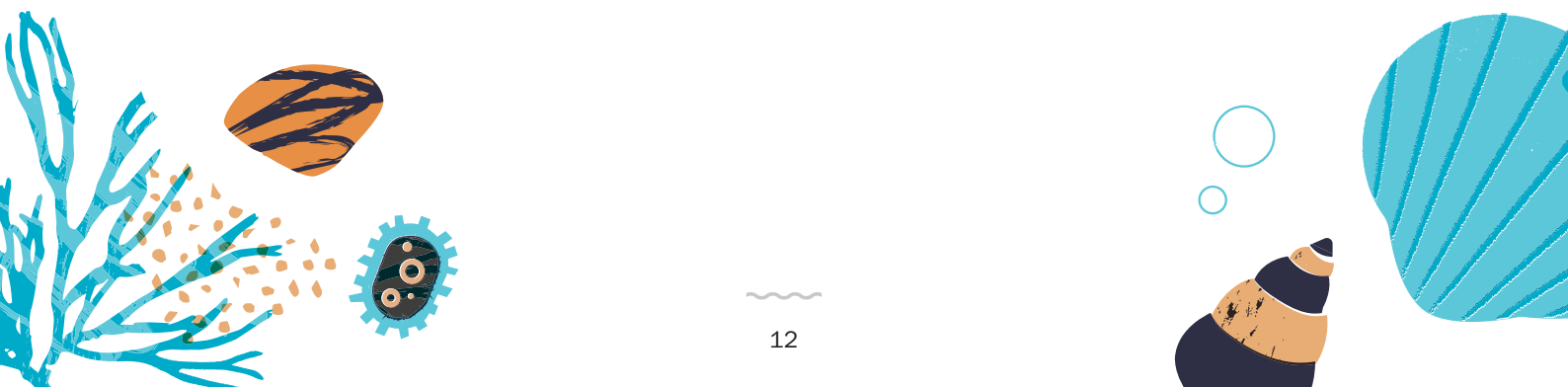
Dit hebben we gedaan

PRW werkte mee aan de organisatie van de eerste Swimway conferentie in Hamburg in september 2019. In 2021 wordt deze conferentie opnieuw georganiseerd. De twee stakeholderbijeenkomsten Swimway in Nederland stonden in het teken van kennis uit langjarige vismonitoring Waddegebied en visserij onderzoek in Nederland. Uit gesprekken en analyse blijkt dat we in Nederland best veel kennis over onderwaternatuur hebben. We weten over en meten veel soortgroepen, maar een voedselweb en/of habitat benadering ontbreekt. Hoe het met de onderwaternatuur gesteld is, wat er gewenst is en waar we naar streven is nog niet zo duidelijk. Met het Common Wadden Sea Secretariat (CWSS) is afgesproken om na te gaan hoe het staat met de kennis in Duitsland en Denemarken. De volgende stap is te bedenken hoe we toe kunnen werken naar een perspectief op de onderwaternatuur in de Waddenzee.

Dit hebben we in 2019 bereikt

Tijdens de Swimway conferentie in Hamburg is afgesproken nu te starten met de uitvoering van het trilaterale Swimway actieprogramma. Dit betekent dat er onderzoeksprojecten worden gedefinieerd (en in Nederland al gehonoreerd), monitoring wordt verbeterd en onderling afgestemd en er aandacht komt voor de beleidsmatige implementatie van de trilaterale visdoelen. Daarmee is de opgave van PRW om Swimway op de trilaterale agenda te krijgen geslaagd. En het wenkende perspectief voor 2050 een stap dichterbij.

Pilots natuurverbetering en duurzaam medegebruik

Pilots natuurverbetering en duurzaam medegebruik

Project in het kort

Het herstel van de natuurkwaliteit van de Waddenzee is geen automatisme. Naast kennisontwikkeling moeten er ook actief (innovatieve) pilots gestimuleerd worden ('leren door doen'). Deze richten zich op natuurverbetering, op het verduurzamen van menselijke activiteiten en op het over de drempel helpen van belangrijke, maar verdwenen soorten (om vervolgens hiervan te leren).

Dit hebben we gedaan

We werken verder aan de herintroductie van de platte oester. Voor het herstel van populaties in de Waddenzee is aan Wageningen Marine Research (WMR) en Koninklijk Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee (NIOZ) gevraagd gezamenlijk volgende stappen te zetten in het verkrijgen van geschikt broed. Waarmee we meer kennis krijgen van hoe we de populaties Bonamia-vrij kunnen houden. In nauwe afstemming met de Programmatische Aanpak Grote Wateren is nagedacht over mogelijk nieuwe pilots. We hebben daarvoor een redeneerlijn ontwikkeld waarbij verbeteren van ecologische processen prevaleert boven habitats boven soorten. Meerdere pilots, niet alleen voor natuurverbetering maar ook voor duurzaam medegebruik, zijn in ontwikkeling, zoals 'van korf tot bord', het durven laten liggen van het kadaver van een groot zeezoogdier voor natuur en bewustwording en verder uitproberen van het meegroeivermogen van zomerpolders.

Dit hebben we in 2019 bereikt

We hebben in nauwe afstemming met Programmatische Aanpak Grote Wateren een redeneerlijn ontwikkeld waarlangs we mogelijke pilots kunnen leggen. Pilots gericht op het verbeteren van ecologische processen hebben de voorkeur (boven habitats boven soorten). Daarmee werd ook duidelijk hoe beide programma's elkaar kunnen versterken en wat de volgorde van de dingen is.

"WORDT HET NIET EENS TIJD OM DE DIEPERE, BRAKKE DELEN VAN HET LAUWERSMEER, IN TE ZETTEN VOOR KWEK VAN PLATTE OESTER?"

– deelnemer symposium Nederland verbrakt op 3 december 2019

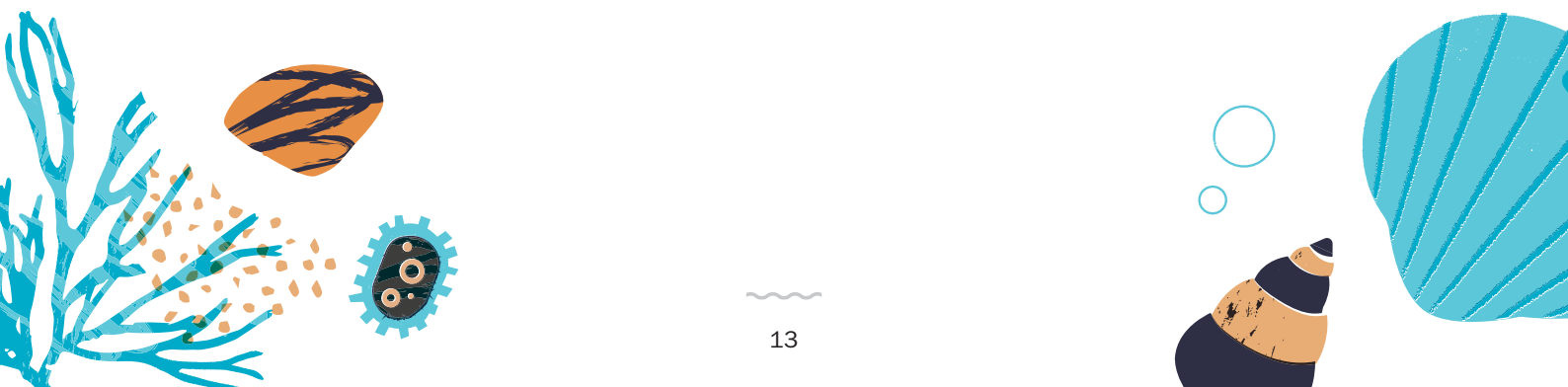
Onderwaternatuur bekend en bemind maken

Project in het kort

Het deel van de Waddenzee dat zich onder water afspeelt is nog veelal onbekend bij bestuurders, gebruikers, bewoners, beheerders en beleidsmakers. Als deze partijen de waarde hiervan inzien en de urgentie van verbetering, ontstaat vanzelf meer bereidheid om de onderwaternatuur te respecteren en te beschermen. Ofwel: het onbekende bekend en het onbemind bemind maken. Door resultaten van onderzoek en pilots integraal onder de aandacht te brengen bij de doelgroepen en te voorzien van handelingsperspectieven vergemakkelijkt de verankering in beleid en beheer.

Dit hebben we gedaan

Samen met beheerders en wetenschappers organiseren we een serie onderwatercafés in het Waddengebied. Iedereen die woont of werkt in het gebied en interesse heeft in (de onderwaternatuur van) het Wad is welkom.

Samen hebben we verschillende inzichten en kunnen we kennis delen, elkaar versterken en bewustzijn vergroten voor onderwaternatuur in de Waddenzee. De eerste drie onderwatercafés zijn geweest. In 2020 volgen er nog drie.

In Onzichtbaar Wadden, de bijdrage van PRW in de Kust&Zee gids 2019-2020, aandacht voor onderwaternatuur in de Waddenzee. Op de Natuurtop in Groningen organiseerden we, samen met Wetterskip Fryslân, een workshop rond Swimway en vismigratie.

Dit hebben we in 2019 bereikt

De Onderwatercafés zijn laagdrempelig. Op deze manier bereiken we niet alleen professionals maar ook bewoners en geïnteresseerden in het Wad. De Kust&Zee gids heeft een oplage van 200.000 langs de gehele Nederlandse kust. Onder ander op de veerboten naar de Waddeneilanden, op campings en bij de VVV's. Zo maken we bij meerdere doelgroepen de wondere wereld onder water meer bekend en bemind.

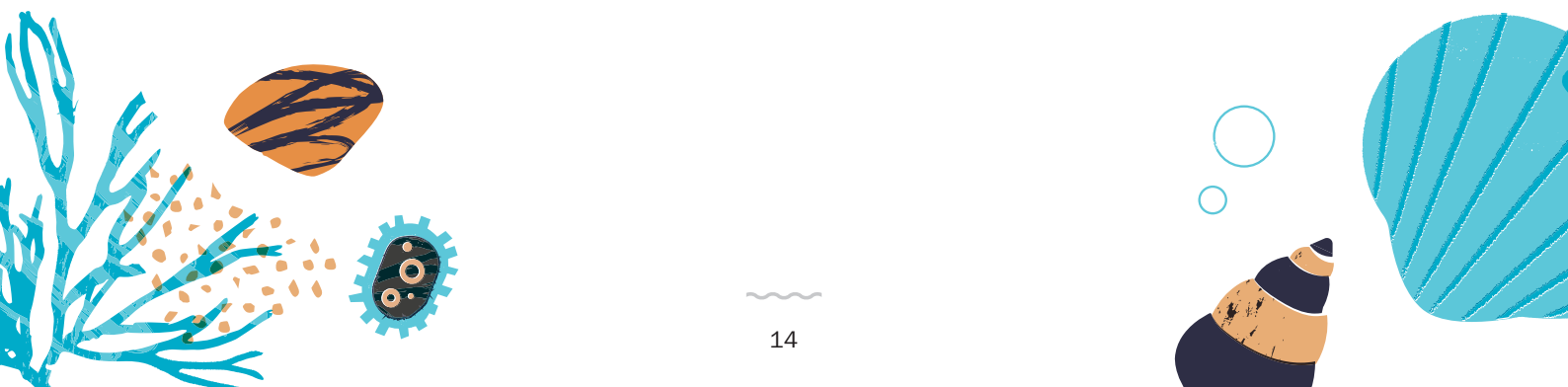
Indirecte invloeden menselijk handelen verminderen

Project in het kort

Indirecte invloeden van menselijke activiteiten buiten de Waddenzee kunnen ook van invloed zijn op het ecosysteem in de Waddenzee. Lozing van gebiedsvreemde stoffen, die nog niet standaard gemeten worden en waarvan de effecten op organismen nog niet bekend zijn, is een ander aandachtspunt voor PRW. Dit is een onderbelicht element van het waterkwaliteitsbeheer in de Waddenzee. We nemen daarbij de rol van uitdagen en aanjagen, waarbij we onderzoeken of lozing en verdunning van stoffen in een groot watersysteem als de Waddenzee zodanig is dat er geen probleem is.

Dit hebben we gedaan

Als het gaat om het verminderen van de indirecte invloeden van menselijk handelen, dan richten we onze aandacht in eerste instantie op de lozing van (opkomende) potentieel ecotoxische stoffen naar de Waddenzee. En op de consequenties daarvan voor het ecosysteem. We werken hierin samen met Deltares. In opdracht van PRW wordt het Waddenzee stromingsmodel 'Ecowasp' gekalibreerd om de verspreiding en verdunning van stoffen in de Waddenzee te berekenen. PRW ontving van de waterschappen debieten die bij spuisluizen en gemalen langs de Noord Hollandse, Friese en Groningse kust in de Waddenzee zijn geloosd. Begin 2020 worden de uitkomsten verwacht. Vanuit hogeschool Van Hall Larenstein werk(t)en vier studenten aan dit thema. Twee studenten hebben, in samenwerking met Wetterskip Fryslân, veld- en literatuuronderzoek gedaan naar concentraties opkomende stoffen en de belasting van de Waddenzee. De twee andere studenten doen een verdiepend onderzoek naar de aanwezigheid van medicijnresten alsmede pesticiden.

Dit hebben we in 2019 bereikt

Om lozing van gebiedsvreemde stoffen in de Waddenzee te onderzoeken, werken we met de bestaande modellen Solutions en Ecowasp. Dankzij de samenwerking met Deltares kunnen we gevalideerde gegevens over opkomende stoffen in het zoete oppervlaktewater gebruiken als input voor lozing in de Waddenzee en in de Nederlandse kustwateren. En dankzij de medewerking van de vier waterschappen Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, Noorderzijlvest, Hunze en Aa's, en Wetterskip Fryslân kan worden berekend hoeveel stoffen met het spuiwater worden geloosd. Met het Waddenzee model willen we aantonen of 'dilution the solution is', of dat er reden is voor nader onderzoek naar mogelijk schadelijke concentraties en effecten op de onderwaternatuur.

